

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ

Олійник Олег Миколайович
Сорокін Юрій Сергійович
Тимошенко Володимир Валерійович
м.Краматорськ

У статті розглянуто необхідність орієнтації навчально-виховного процесу на кожного студента. Визначено, що індивідуальний підхід є запорукою ефективності педагогічного процесу, тому що він базується на тому, що будь-який освітній вплив здійснюється через призму індивідуальних особливостей кожного студента. Здійснення особистісно-орієнтованого підходу вимагає звернення психолого-педагогічної науки і практики до відомої ідеї персоналізованого та диференційованого навчання, до розробки нових методів їх організації.

Ключові слова: персоналізація, диференціація, інноваційні технології, освітня політика, гуманізація, демократизація.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освіти в Україні особливої значущості набуває проблема цілісного розвитку особистості. Реалізація цього завдання може забезпечуватися лише за умови здійснення особистісно-орієнтованого навчання, виховання та розвитку. Індивідуалізація та диференціація навчально-виховного процесу є пріоритетними складовими особистісно-орієнтованої моделі освіти.

Шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для збереження і розвитку здоров'я кожного члена суспільства. Досягти цієї мети можна лише за умови здійснення освітнього процесу на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість, враховують рівень індивідуального розвитку студента. Отже, необхідність орієнтації на кожного студента актуалізує проблему індивідуально підходу в організації особистісно-орієнтованого фізичного виховання.

Індивідуальний підхід є запорукою ефективності педагогічного. Диференційований підхід також базується на знанні індивідуальних особливостей. Отже, індивідуалізація і диференціація процесу фізичного виховання студентів – не мета, а засіб розвитку індивідуальності кожного. Студенти суттєво відрізняються за багатьма показниками: станом здоров'я, рівнем фізичного розвитку, рівнем сформованості і функціонування різних систем організму тощо. Тому індивідуально-диференційований підхід у фізичному вихованні повинен враховувати також різні сторони рухового розвитку особистості.

Метою особистісного орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги студентам в ставленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Особистісно-орієнтований підхід поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку, підготовка особистості до майбутньої життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень. У визначенні категорії особистості психологами можна відмітити певні загальні риси, які значною мірою відповідають її єдиним методологічним і діалектико-матеріалістичним засадам, а саме: формування особистості в процесі виникнення свідомості й самосвідомості, визнання особистості як суб'єкта соціальних відносин та творчої, продуктивної діяльності. Дана тенденція властива поглядам на особистість К.А.Абульханової-Славської, О.Г.Асмолова, Л.І.Божович, В.В.Давидова, І.О.Зимньої, І.А.Зазюна, Г.С.Костюка, О.М.Леонтьєва, А.Маслоу, Н.Г.Ничкало, С.І.Подмазіна, С.О.Сисоевої, В.В.Століна.

Сьогодні над проблемами особистісно-орієнтованого

навчання продовжують працювати психологи і педагоги – Г.О.Балл, І.Д.Бех, О.В.Бондаревська, С.В.Кульневич, В.В.Рибалка, В.В.Сериков, А.В.Хуторський, І.С.Якиманська.

Перспективи особистісно-орієнтованого навчання полягають в тому, що його повсюдне впровадження в педагогічну практику дозволить змінити роль і місце освіти в суспільстві, її соціальну значущість, характер, цілі і завдання, зміст і технології і переосмислити саме поняття «освіта», а також забезпечити гармонію людини з собою та з оточуючим світом. Науковці вважають, що стратегічною метою вищої освіти повинно бути створення середовища, яке сприяло би фізичному оздоровленню студентів, морально-етичному становленню особистості, можливості підтримати існуючий рівень здоров'я, поліпшити його, сформувати навички здорового способу життя

Метою статті є дослідження теоретичних та методичних аспектів особистісно-орієнтованого навчання; його сутності; характерних ознак особистісно-орієнтованої технології фізичного виховання у вищому навчальному закладі.

Відповідно до мети дослідження у статті поставлені й розв'язувалися такі завдання:

- визначення найбільш суттєвих особистісних факторів, розвиток яких забезпечує ефективність впровадження інноваційних технологій;

- теоретичне обґрунтування ефективності формування ціннісних орієнтацій студентів до здорового способу життя у процесі розроблення новітніх виховних технологій.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукової літератури дало змогу дійти висновку, що фізичний розвиток це – процес становлення, зміни морфофункціональних властивостей організму, фізичних якостей, що вдосконалюються під впливом існування й виховання протягом індивідуального життя людини та покоління. В поняття «фізичний розвиток» входять не тільки такі ознаки, як довжина чи маса тіла, окіл грудної клітки, а й ті, що характеризують функціонування систем організму, міжсистемних взаємозв'язків, всебічний розвиток рухових якостей та здібностей.

З огляду на те, що індивідуальний підхід характеризується як широкий комплекс дій, спрямований на вибір способів, прийомів, засобів фізичного виховання відповідно до рівня підготовленості і розвитку здібностей студентів, а диференційований підхід представляє собою форму організації навчання, при якій студенти об'єднуються у порівняно однакові групи, що дозволяє здійснювати навчання, різне за складністю, методами і прийомами роботи, реалізацію вищезазначеної науково-методичної проблеми здійснюють таким чином.

Практична реалізація особистісно-орієнтованого навчання можлива за умов створення такого розвивального середовища (зміст, організаційні форми, методи, засоби, суб'єктний характер педагогічної взаємодії), у якому той, хто навчається, набуває статусу найвищої цінності навчального процесу і яке б сприяло розвитку інтелектуального, творчого і духовного потенціалу, його індивідуальності, емоційно-вольових якостей, творчих можливостей, мислення і загальної культури, формуванню здатності до самостійної, активної діяльності, професійного самовизначення, навичок взаємодії із сучасним динамічним ринком праці.

Але традиційно сформована система фізичного виховання обмежує можливості задоволення фізкультурно-спортивних інтересів і потреб студентів.

Новітні педагогічні технології в організації занять з фізичного виховання сприяють розвитку основних фізичних якостей, зміцненню здоров'я та формуванню усвідомленої необхідності участі у фізкультурно-спортивній діяльності [2]. Ключовими позиціями оновлення педагогічної системи фізичного виховання повинні стати демократизація і гуманізація його основних положень, посилення освітньої спрямованості та творче освоєння цінностей фізичної культури [3; 4].

Модернізація фізичного виховання повинна ґрунтуватися на теоретичному та експериментальному обґрунтуванні організаційно-методичних підходів, які дозволяють визначити цільову спрямованість фізичного виховання. Використання сучасних інноваційних технологій, зміна змісту фізичного виховання дозволяють побудувати навчальний процес таким чином, що будуть враховані усі особливості студентів.

Особистісно-орієнтований процес фізичного виховання, що базується на принципах спортивного орієнтування, дає можливість кожному студенту обрати такий вид спорту, який буде повній мірі задовольняти їх потребу у руховій активності, фізичному розвитку, дозволить реалізувати себе не тільки під час занять у ВНЗ, а ще й під час дозвілля.

Для досягнення більшої ефективності від занять фізичним вихованням необхідна зацікавленість студентів та викладачів у сумісній конструктивній роботі. І головною педагогічною умовою формування стійкого інтересу до занять є підвищення значущості та емоційної привабливості цих занять. Врахувавши особливості психічного та фізичного розвитку студентів, їх ціннісні орієнтації, загального стану здоров'я викладачі фізичного виховання та студенти можуть працювати за для досягнення поставленої мети – виховання гармонійно розвинутої особистості.

Побудова навчального заняття з використанням принципів гуманізації, демократизації, особистісної орієнтації та спортизації стимулює студентів до подальшого розвитку та фізичного самовдосконалення.

Але гуманітарна спрямованість і демократичний підхід у виборі виду спорту, рухової активності з метою фізичного вдосконалення студентів також повинна мати і строгу послідовність засвоєння навчального матеріалу. Нажаль не всі викладачі чітко розуміють сутність особистісно-орієнтованого підходу і безсистемно використовують його у педагогічній практиці. І в цій ситуації студенти хотіли б збільшити ступінь своєї індивідуальності в процесі фізичного виховання та кількості творчих завдань, у яких цю індивідуальність можна проявити, та використати оригінальність та нестандартність у вирішенні поставлених завдань.

Особистісно-орієнтоване навчання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців впроваджується на основі індивідуального та диференційованого підходів. Розглядаючи індивідуальний підхід у особистісно-орієнтованому навчанні, ми погоджуємось з тим, що це один із принципів педагогіки, який ґрунтується на знанні особистих рис того, хто навчається. Знаючи інтереси й нахили особистості, педагог заохочує здібних студентів в повній відповідності з їх можливостями, сприяє просуванню менш здібних студентів у навчанні та допомагає тим, хто має низький рівень підготовки.

Індивідуальний підхід є необхідною умовою успішного педагогічного процесу. Індивідуальний підхід, як зазначає, необхідно тлумачити як психолого-педагогічний принцип, відповідно до якого в навчально-виховній роботі враховуються індивідуальні особливості студентів [5].

У сучасних світових концепціях індивідуалізація на-

вчання у вищій школі є визнання гуманістичної орієнтації освіти, розуміння того, що студент є суверенною особою, усвідомлення розвитку індивідуальності як особистісної цілісності, сприйняття взаємодії необхідною умовою соціалізації через навчання, демократизацію відносин.

Індивідуалізація навчання – організація навчального процесу, при якій вибір форм, способів, методів і засобів навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень їх підготовки та здібності до навчання. Індивідуальний підхід ґрунтується на знанні й урахуванні викладачем індивідуальних особливостей студентів, їх нахилів та інтересів. Індивідуальне навчання повинно максимально забезпечити роботу студентів протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі. Для цього необхідно створити такі умови, за яких студент міг би свідомо впливати на своє навчання і розвиток в цілому.

Диференційований підхід – це особливий підхід викладача до різних груп або до окремих студентів, що полягає в організації з ними на основі різної за змістом, обсягом і складністю (хоча й за тими самими навчальними програмами) роботи з урахуванням подібних властивостей особистості. Диференціація навчання – це спосіб його індивідуалізації в умовах роботи студентської групи. Студенти поділяються на динамічні типологічні групи і викладач під час заняття періодично працює з тією групою, яка потребує його найбільшої допомоги [5].

Щодо особистісно-орієнтованих технологій навчання, то вони передбачають перетворення суперпозиції викладача й субординованої позиції студента на індивідуально-рівноправні позиції. При впровадженні названих технологій важливим є дотримання послідовності, динаміки – від максимальної допомоги педагога студентам під час виконання навчальних завдань до поступового зростання їхньої власної активності, до повної саморегуляції в навчанні й появи відносин партнерства між ними.

Тому важливо розуміти, що впроваджуючи новітні технології у процес навчання, необхідно постійно прагнути до того, щоб 100 % випускників ВНЗ, що одержали вищу освіту, не тільки отримали базові знання з фізичного виховання, а й одержали б і «власний» вид спорту – інтерес на все життя. Це було б реальним внеском у формування основ здорового способу життя й по суті вирішило головні завдання, що ставляться перед системою фізичного виховання у ВНЗ.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні **висновки**:

1. На даному етапі розвитку педагогічної науки під особистісно-орієнтованим підходом до виховання доцільно розуміти поетапну, систематичну та комплексну допомогу студентам на шляху до висококультурної, гармонійної, самоактуалізації власного духовно-морального і фізичного потенціалу.

2. Активне залучення студентів до занять обраним видом спорту, в тому числі і у позаучбовий час, можливе лише при наявності мотивації, яка виникає лише тоді, коли цей об'єкт (вид спорту) стає вагомим та емоційно привабливим.

3. Теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені організаційно-педагогічні умови, які сприяють особистісній орієнтації системи фізичного виховання студентів та значно підвищують ефективність формування особистої фізичної культури. І такими умовами є організація конструктивного спілкування між суб'єктами педагогічного процесу; стимулювання студентів у фізкультурно-спортивній діяльності та перехід фізичного виховання студентської молоді у фізичне самовдосконалення.

Література та джерела

1. Балл Г.О. Психологічні аспекти гуманізації освіти: Кн. для вчителя / Георгій Олександрович Балл. – К.: Рівне, 1996. – 128 с.
2. Бальсевич В.К. Основные положения концепции интенсивного инновационного преобразования национальной системы физкультурно-спортивного воспитания детей, подростков и молодежи /Вадим Константинович Бальсевич // Теория и практика физ. культуры. – 2002. – № 3. – С.3-5

3. Виленский М.Я. Оценка гуманитарной ценности содержания образования по физической культуре в вузе /Михаил Яковлевич Виленский // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2004. – № 3. – С.2-6
4. Моїсєєв С.О. Вимоги до планування предмета "фізична культура" (середня та старша школа) у контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти / Сергій Олександрович Моїсєєв // Збірник наукових праць. Педагогічний альманах. Випуск 8 / Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. – Херсон, 2010. – С.150-157
5. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч.посіб. / Зінаїда Іванівна Слєпкань. – К.: Вища шк., 2005.– С.67
6. Таняньський С. Результати застосування спортивних спеціалізацій у технічному ВНЗ / С.Таняньський, Л.Барибіна, О.Церковна // Теоретико-методичні основи організації фізичного виховання молоді: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції/ За заг.ред. Р.Р.Сіренко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.166-169

В статье рассматривается необходимость ориентации учебно-воспитательного процесса на каждого. Было определено, что индивидуальный подход является залогом эффективности педагогического процесса, потому что он базируется на том, что любое образовательное влияние производится через призму индивидуальных особенностей каждого студента. Использование личностно-ориентированного подхода требует обращения психолого-педагогической науки и практики к известной идее персонализированного и дифференцированного обучения, к разработке новых методов их организации.

Ключевые слова: персонализация, дифференциация, инновационные технологии, образовательная политика, гуманизация, демократизация.

The article discusses the necessity of the educational process orientation for each student, it has actualized the problem of individual approach in organizing of self-oriented physical education. We have determined that an individual approach is the key to efficiency the educational process, because it is based on the fact that any educational influence is made through the prism of the individual features of each student. It was established that the use of self-oriented approach to the education requires a treatment of psychological and pedagogical science and practice to the well-known idea of personalized and differentiated learning, to the development of new methods of their organization. At this stage of development of pedagogical science under the student-centered approach to education is advisable to understand gradual, systematic and complex assistance to students on the way to a highly cultured, harmonious development of moral and physical potential. But humanitarian orientation and a democratic approach in the selection of sport, motor activity in order to improve students' physical also should have and a strict sequence of learning.

Key words: personalization, differentiation, innovative technology, education policy, humanization, democratization.

УДК 372.034:37.034

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Паламарчук Олеся Олександрівна
м.Черкаси

Проаналізувавши у статті дослідження педагогічної спадщини В.Сухомлинського констатовано, що педагог запропонував програму морального виховання школярів, ґрунтовану на моральних сентенціях. З'ясовано, що головною проблемою, над якою потрібно працювати в теоретичному і практичному напрямках, є виховання моральних цінностей засобами слова. Унаслідок дослідження педагогічної спадщини В. Сухомлинського констатовано, що педагог запропонував програму морального виховання школярів, ґрунтовану на моральних сентенціях.

Ключові слова: мораль, духовність, молодші школярі, загальнолюдські моральні цінності, учитель.

Постановка проблеми. Діяльність В. Сухомлинського (1918 – 1970 рр.), визначного педагога, дитячого письменника початку ХХ ст., увійшла до історії вітчизняної педагогічної думки помітною сторінкою, його педагогічні, публіцистичні та літературні праці й учительський досвід посутньо вплинули на практичну роботу школи, збагатили педагогіку України новими положеннями й думками. Для більшості вчителів, батьків, керівників органів народної освіти, громадськості праці видатного педагога стали порадиниками й помічниками у розв'язанні актуальних проблем виховання й освіти молоді.

Аналіз досліджень і публікацій. Ідеї В.Сухомлинського набули широкого розголосу далеко за межами України. Науково-педагогічний та практичний доробок В.Сухомлинського постійно привертає увагу вітчизняних

та зарубіжних науковців та освітян – М.Богуславського, О.Дуди, О.Савченко, М.Ярмаченка, Ван Тянь та ін. Свідченням цього є створення Української асоціації імені Василя Сухомлинського (1991), Міжнародного товариства послідовників Сухомлинського (Німеччина, Марбур, 1990), Всеукраїнського товариства прихильників В.Сухомлинського (1998). В Павлівській середній школі, що носить його ім'я, з 1975 р. функціонує педагогічно-меморіальний музей В. Сухомлинського.

Мета нашого дослідження - простежити розвиток моральної свідомості молодшого школяра у педагогічній спадщині В.Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу. Провідне місце в студіях науковця посідає ідея гуманізму, людяності та доброчинності. Педагог переконливо доводив, що гуманізм, людяність виховують через творення добра для людей. Цій гуманістичній ідеї В. О. Сухомлинського особливо яскраво виявився в його ставленні до організації навчання учнів. Розумову працю дітей педагог вважав засобом розвитку розумових сил і здібностей, засуджуючи механічне заучування й неусвідомлені знання. Щоб здобути ґрунтовні знання, людина проходить певний шлях, який передбачає подолання трьох сходинок: докладання власних зусиль, досягнення успіху шляхом наполегливої праці, активна розумова праця.

Необхідною умовою формування духовно багатішої особистості є активна і творча навчальна діяльність, що можлива завдяки спеціальній організації розумової праці на уроках і в позакласний час, залученню учнів до творчості,